

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Підприємницька діяльність»

на тему: Бізнес-план діяльності фермерського
господарства «Щедрий Лан»

Виконав: студент III курсу, 36 групи
галузі знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Даніїл ГОНЧАРОВ

Керівник - викладач

Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

(підпис) Любов ПРОГОННА

(підпис) Зульфія РУДИЧЕНКО

м. ОХТИРКА – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова ЦК економічних спеціальностей
_____ Анна КОГУТ
«_____» _____ 2026 р

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни
„Підприємницька діяльність”
студенту 3 курсу 36 групи
Даніілу ГОНЧАРОВУ

Тема роботи: Бізнес-план діяльності фермерського господарства
«Щедрий Лан»

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 180 га ріллі:
 - а) 20 га ріллі – у власності фермерського господарства
 - б) 160 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
 - а) Озима пшениця;
 - б) Озиме жито;
 - в) Гречка;
 - г) Соняшник;
3. Грошова оцінка 1 га ріллі - 29500 грн.
4. Годинна тарифна ставка 61,12 грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
 - а) Період кредитування 12 місяців;
 - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання «_____» _____ 2026 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняв студент «_____» _____ 2026 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ.....	5
1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування.....	
1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва	
1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану	
2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ.....	13
2.1 . Короткий опис підприємницького проекту	
2.2 Опис підприємства	
2.3 Опис продукції та ринку	
2.4 Управління та організація виробництва	
2.5 План виробництва	
2.6. План маркетингу	
2.7. Фінансовий план	
2.8 Ризик і шляхи його зниження	
3. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	34
3.1 Загальні положення	
3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану	
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

ВСТУП

Складання бізнес-плану є ключовою складовою діяльності будь-якого підприємства, адже саме цей документ визначає стратегічні орієнтири розвитку, дає змогу оцінити фінансові можливості, наявні ресурси та передбачити потенційні ризики разом із шляхами їх мінімізації. Бізнес-план слугує не лише основою для прийняття управлінських рішень, а й важливим інструментом у процесі залучення інвестицій та налагодження співпраці з діловими партнерами.

У бізнес-плані необхідно чітко окреслити як перспективні, так і поточні цілі підприємства. Важливо не тільки обґрунтувати стратегію реалізації підприємницької ідеї, а й здійснити всебічний аналіз сильних і слабких сторін господарства, врахувавши можливості розвитку та потенційні загрози з боку ринку.

Процес розробки бізнес-плану передбачає аналіз ринку, планування фінансових результатів, формування маркетингової політики, а також визначення потреб у ресурсах і витратах, необхідних для реалізації проєкту. Для аграрної сфери особливо важливим є врахування сезонності виробництва, дотримання екологічних вимог і специфіки функціонування аграрного ринку.

Об'єктом дослідження є методичні підходи та практичні інструменти бізнес-планування, зокрема розробка бізнес-планів для аграрних підприємств на прикладі фермерського господарства «Щедрий лан». Основне завдання полягає у формуванні бізнес-плану, який передбачає аналіз доцільності впровадження нових видів продукції та оцінку ефективності діяльності підприємства з метою виявлення резервів зниження витрат і збільшення доходів.

Метою даної роботи є розробка бізнес-плану для фермерського господарства «Щедрий лан», що спрямована на розвиток і зміцнення економічного потенціалу підприємства, підвищення рівня конкурентоздатності серед вітчизняних виробників. Слід зазначити, що кожен бізнес-план має формуватися з урахуванням особливостей конкретного підприємства та галузі, що дозволяє

максимально раціонально використовувати наявний потенціал і створювати передумови для сталого розвитку.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ

1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування

У контексті ринкового переходу українських компаній до ринкових відносин, спостерігається зближення методологічних підходів, що використовуються у зарубіжній практиці планування.

На початку переходу до ринкової економіки, багато українських компаній не планували. Це пояснюється тим, що в умовах нестабільності, невизначеності та порівнянності даних було важко домогтися точних розрахунків, особливо в довгостроковій перспективі, для проведення точних розрахунків, не кажучи вже про передбачення майбутнього. Однак за останнє десятиліття ситуація істотно змінилася.

По-перше, помітно посилилася увага до бізнес-планування. Це пояснюється природним впливом ринкових реалій. Необхідність застосування економічних методів прогнозування, що відповідають ринку, та життєздатність багатьох видів діяльності, що виникли на прохання ділових партнерів.

У середовищі, де домінують прибуткові компанії, практика бізнес-планування характеризувалася швидкістю. Практика бізнес-планування характеризувалася швидким переходом від довільних структур бізнес-планів до стандартного формату, який відповідає міжнародним стандартам та інтересам інвесторів. [2]

Будь-яке підприємство, будь-яке виробництво, будь-яка економіка загалом потребує планування. Бізнес-планування означає оцінити можливості, потреби та обсяг конкуруючих продуктів і послуг; визначити можливості ринку в даному конкретному сегменті; оцінити попит на продукцію, яку виробляє сільськогосподарське підприємство, щоб бути ефективними на ринку.

Швидкий розвиток технологій, складні та різноманітні скорочення життєвого циклу продуктів і послуг, поява численних конкурентів, зростаючі потреби споживачів, збільшення обсягу та швидкості розповсюдження інформації та нових знань - усі ці та інші зміни трансформують наш бізнес. У результаті компанії шукають способи адаптації до нових умов. До цього слід додати невизначеність, непередбачуваність і нестабільність зовнішнього середовища. Тому в даний час управління організацією набуває підприємницького характеру.

Бізнес - це складний процес, що включає низку відповідальних рішень, успішне виконання яких багато в чому залежить від наявності управлінських, юридичних, фінансових та інших знань. Підприємці відіграють потужну каталітичну роль у зміні світу бізнесу. Бізнес-план - це традиційний документ у ринковій економіці, без якого неможлива серйозна підприємницька діяльність.

Бізнес-планування – це процес розроблення і детального обґрунтування реалізації підприємницької ідеї, який включає аналіз ринкових, виробничих, організаційних і фінансових аспектів передбачуваного бізнесу та визначення найкращих способів досягнення наперед встановлених цілей. Бізнес-планування дозволяє передбачити проблеми, які можуть з'явитися в процесі реалізації підприємницьку ідею та знайти ефективні шляхи їх вирішення.

Планування також може моделювати систему управління новим бізнесом, забезпечує основу для прийняття ефективних управлінських рішень та сприяє зниженню ризиків підприємницької діяльності [4].

У розробці бізнес-плану зазвичай беруть участь зацікавлені сторони як всередині, так і зовні компанії. Це стосується не лише необхідних експертів і консультантів, але й самих замовників, а також, якщо об'єкт планування буде експлуатуватися іншими суб'єктами ринку, майбутніх користувачів. Якщо об'єкт планування буде експлуатуватися іншими суб'єктами ринкової економіки, прийнято залучати не тільки необхідних експертів і консультантів, а й самих замовників, а якщо об'єкт планування буде експлуатуватися іншими суб'єктами ринкової економіки, то самих замовників і майбутніх користувачів.

У бізнес-плані формулюються перспективи та поточні цілі реалізації ідеї, оцінюються сильні і слабкі сторони бізнесу, наводяться результати аналізу ринку та його особливостей, викладаються подробиці функціонування підприємства за цих умов, визначаються обсяги фінансових і матеріальних ресурсів для реалізації проекту.

Традиційно бізнес-план розглядається як інструмент залучення необхідних для реалізації проекту фінансових ресурсів. Зовнішні інвестори та кредитори ніколи не вкладатимуть гроші в бізнес, якщо не ознайомляться з ретельно підготовленим бізнес-планом.

Такий план має переконати потенційних інвесторів у тому, що підприємницький проект має чітко визначену стратегію успіху та заслуговує на фінансову підтримку.

Для здійснення бізнес-планування на підприємстві необхідна наявність таких його складових: аналітична компонента, програмно-технологічна компонента, інформаційна компонента та організаційна компонента. Основою аналітичної компоненти процесу бізнес-планування є методологічна і методична база розроблення, контролю і виконання бізнес-плану. Головні стадії реалізації бізнес-плану не завжди піддаються аналізу, коли одна стадія незмінно слідує за іншою. Неминуча велика кількість перетинів одночасного планування різної діяльності.

Навіть найкращий бізнес-план може застаріти, якщо змінюються умови. Зовнішні фактори - економічна ситуація, нові вимоги споживачів, поява нових технологій, зміна політики, а також події внутрішнього життя підприємства, зокрема зміни в керівному складі, можуть викликати необхідність перегляду бізнес-плану. Необхідно уміти уловлювати нові тенденції внутрішньому житті фірми в галузі, у ринковій кон'юнктурі вносити відповідні коректування до бізнес-плану. Коректування плану дає можливість, не змінюючи цілей, міняти шляхи їх досягнення і, отже, підвищити шанси підприємства на успіх [1].

1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва

Формування бізнес-плану діяльності фермерського господарства має здійснюватися з обов'язковим урахуванням особливостей аграрної галузі, оскільки сільське господарство істотно відрізняється від інших видів економічної діяльності за умовами виробництва, рівнем ризиків та залежністю від зовнішніх чинників. Саме галузева специфіка визначає структуру бізнес-плану, підходи до планування витрат, доходів і прогнозування результатів діяльності.

Однією з ключових умов розробки бізнес-плану в аграрному секторі є висока залежність виробництва від природно-кліматичних умов. Погодні фактори, родючість ґрунтів, кількість опадів та температурний режим безпосередньо впливають на врожайність сільськогосподарських культур і, відповідно, на фінансові результати господарства. У зв'язку з цим у бізнес-плані необхідно передбачати можливі ризики, пов'язані з несприятливими погодними умовами, а також визначати заходи щодо їх мінімізації, зокрема страхування врожаю або диверсифікацію виробництва.

Важливою особливістю аграрного виробництва є сезонність. Вона зумовлює нерівномірність надходження доходів і потребу в обігових коштах протягом року. Тому під час складання бізнес-плану фермерського господарства значну увагу слід приділяти плануванню грошових потоків, визначенню періодів найбільших витрат та прогнозуванню моментів отримання виручки від реалізації продукції. Це дозволяє забезпечити фінансову стабільність підприємства та своєчасне виконання зобов'язань [3].

Ще однією умовою формування бізнес-плану є специфіка ринку сільськогосподарської продукції. Для аграрного сектору характерні коливання цін, залежність від попиту та пропозиції, а також вплив державного регулювання. У бізнес-плані необхідно враховувати можливі зміни ринкової кон'юнктури, рівень конкуренції, канали збуту продукції та перспективи виходу на нові ринки. Особливого значення набуває вибір ефективної маркетингової стратегії, яка забезпечить стабільний збут виробленої продукції.

Суттєвим чинником є також ресурсна забезпеченість фермерського господарства. Під час розробки бізнес-плану слід детально проаналізувати наявні земельні ресурси, технічне оснащення, трудовий потенціал та фінансові можливості підприємства. Від рівня забезпеченості ресурсами залежить обсяг виробництва, структура витрат і загальна ефективність діяльності господарства.

Окрему роль у формуванні бізнес-плану відіграє необхідність дотримання екологічних норм і стандартів. Аграрне виробництво безпосередньо пов'язане з використанням природних ресурсів, тому в бізнес-плані важливо передбачати заходи щодо раціонального використання землі, збереження родючості ґрунтів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [1].

Умови формування бізнес-плану фермерського господарства визначаються специфікою аграрної галузі, яка характеризується залежністю від природних факторів, сезонністю виробництва, ринковими коливаннями та підвищеним рівнем ризику. Урахування цих особливостей у процесі бізнес-планування дозволяє створити обґрунтований і реалістичний документ, що сприятиме ефективному розвитку фермерського господарства та підвищенню його конкурентоспроможності [6].

1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану

Здійснення підприємницької діяльності на ефективному рівні можливе лише за забезпечення сприятливого зовнішнього середовища, тобто сукупності соціальних, економічних, правових і психологічних умов, стимулів для розвитку бізнесу, а також вкладення в нього матеріальних і фінансових ресурсів на пільгових умовах. У цьому полягає основний зміст державної підтримки підприємництва, основними елементами якої, зокрема, є: нормативно-правове регулювання, фінансова підтримка, майнова підтримка, інформаційна підтримка.

Відносини у сфері бізнесу регулюються правовими нормами, що складаються з таких джерел:

1. Конституції;

2. поточного законодавства;
3. судових рішень і правил;
4. положень і рішень адміністративних органів.

Оскільки виконавча влада є частиною виконавчої влади, правова система заснована на існуванні трьох влад.

Конституція є основним фундаментальним джерелом права. Усі інші закони, незалежно від того, прийняті вони чи ні, не повинні суперечити їй, інакше вони не мають юридичної сили. Для забезпечення організації державної влади Конституція визначає права і функції різних гілок влади.

Закони, ухвалені Верховною Радою або законодавчим органом регіону, зазвичай називають законодавчими актами.

Кодекс - це зібрання норм, що стосуються будь-якої галузі права на всіх рівнях влади (друге основне джерело права).

Рішення судів, часто звані загальним правом, є третім основним джерелом права. Суди визначають правові норми. Це вважається частиною процесу вирішення справ і суперечок, що розглядаються в судах [4].

Судова система віддає перевагу одному джерелу права перед іншим. Конституція має пріоритет над законодавчими актами, а законодавчі акти мають пріоритет над принципами загального права, запровадженими за рішенням суду. Суди застосовують закон під час вирішення справ, коли законодавчий акт має пряме відношення до питання, що розглядається.

Адміністративне право є четвертим основним джерелом права. Це джерело містить у собі правила і положення, аналогічні законодавчим актам і судовим рішенням.

Закон України «Про фермерське господарство» (від 19 червня 2003 року, № 973-IV) регулює діяльність фермерських господарств, включаючи:

- Створення, реєстрацію та функціонування фермерських господарств.
- Порядок передачі земель сільськогосподарського призначення для фермерських господарств (як у власність, так і в оренду).
- Правовий статус фермерських підприємств.

- Обов'язки щодо ведення бухгалтерії та звітності.
- Механізми державної підтримки фермерських господарств.

У бізнес-плані фермерського господарства необхідно чітко вказати правовий статус господарства, його діяльність, структуру власності, а також можливості для залучення державних дотацій.

Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» (від 21 липня 2020 року, № 819-IX) регулює:

- Порядок створення різних видів сільськогосподарських кооперативів (виробничих, обслуговуючих).
- Принципи управління кооперативами та розподілу прибутку між учасниками.
- Фінансові та економічні відносини між членами кооперативу.
- Механізми державної підтримки кооперативів.

Якщо бізнес-план передбачає створення кооперативу для об'єднання ресурсів (наприклад, для спільного використання техніки або обробки землі), важливо врахувати положення цього закону щодо структури кооперативу та взаємодії між його членами.

Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» (від 24 червня 2004 року, № 1877-IV) регулює:

- Види державної підтримки для аграріїв, такі як дотації, субсидії, пільгові кредити.
- Порядок отримання фінансової підтримки через подання бізнес-плану, участь у конкурсах, подачу заявок.
- Гарантії щодо кредитування агровиробників.
- Вимоги до проєктів щодо їх рентабельності та екологічної безпеки.

У бізнес-плані важливо вказати можливості для отримання такої підтримки, зокрема вказати, які саме програми чи державні фонди можуть бути залучені для фінансування.

Податковий кодекс України регулює:

- Систему оподаткування сільськогосподарських підприємств.

- Спеціальні податкові режими, наприклад, для аграріїв (єдиний податок 4 групи).
- Податкові пільги для виробників сільськогосподарської продукції.
- Порядок ведення податкової звітності та облік витрат і доходів.

У бізнес-плані необхідно чітко зазначити вибрану систему оподаткування, прогнози щодо податкових зобов'язань та можливості для податкових пільг.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25 червня 1991 року, № 1264-XII) та галузеві акти (наприклад, про пестициди, відходи, водні ресурси) визначають:

- Загальні правила ведення сільськогосподарської діяльності, щоб уникнути шкоди природі.
- Вимоги щодо екологічної безпеки, включаючи заходи з утилізації відходів, використання пестицидів та здійснення моніторингу впливу на навколишнє середовище [6].

У бізнес-плані потрібно передбачити механізми контролю за екологічними вимогами, включаючи заходи з управління відходами та дотримання екологічних стандартів. Правове регулювання аграрного бізнесу в Україні є комплексним і включає низку важливих законів, що стосуються різних аспектів діяльності: від земельних відносин до податкових зобов'язань і екологічної безпеки. Успішний бізнес-план в аграрному секторі повинен враховувати всі ці нормативні акти, забезпечуючи юридичну чистоту і відповідність вимогам законодавства. Це підвищує довіру з боку держави, інвесторів, банків та інших партнерів. [4]

2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

2.1 . Короткий опис підприємницького проекту

Спеціалізація: озима пшениця, озиме жито, гречка, соняшник.

Назва та адреса підприємства: Фермерське господарство “Щедрий лан” 42741, Україна, Сумська область, Охтирський район, с.Сосонка.

Мета проекту: Визначення та обґрунтування стратегії розвитку сільськогосподарського підприємства на перспективу.

Доцільність проекту: Проект має високий рівень дохідності.

Потреба в грошових коштах: Для здійснення проекту підприємство потребує кредит у розмірі 1887120 грн, які будуть спрямовані на закупівлю матеріально-технічних ресурсів. Підприємство зможе виконати кредитні зобов’язання перед банком, якщо кредит буде виданий строком на 12 місяців під 30% річних.

Фінансові показники діяльності: Проведені попередні розрахунки господарської діяльності фермерське господарство “Щедрий лан” у 2026 році дають підстави стверджувати, що підприємство отримає чистий прибуток у сумі 1130491,35 грн., що забезпечить рентабельність на рівні 47 відсотки.

2.2 Опис підприємства

Підприємство “Щедрий лан” знаходиться за адресою - с. Сосонка, Охтирський район, Сумська область. Поряд знаходиться місто Охтирка, відстань до нього 12 км. Обласний центр - Суми, на відстані - 122 км.

Організаційно-правова форма підприємства “Щедрий лан” фермерське господарство. Спеціалізується на вирощуванні таких зернових та олійних культур як: озима пшениця, озиме жито, гречка, соняшник.

Загальна площа - 180 га

20 га ріллі – власність

160 га ріллі – користування

Природні умови, в яких розташоване підприємство, є сприятливими для вирощування сільськогосподарських культур і забезпечують ефективне та якісне їх виробництво. Клімат регіону помірно континентальний: зими прохолодні, а літо — м'яке і не надто спекотне. Середня температура в липні становить +19°C, а в січні — -7,5°C. Найбільша кількість опадів випадає влітку у вигляді дощів. Загальна кількість опадів за рік коливається від 550 до 700 мм.

Ґрунти в цьому регіоні переважно темно-сірі лісові. Серед цих ґрунтів найбільше поширені дернові процеси, а підзолисті ґрунти зустрічаються рідше. Вміст гумусу в ґрунтах варіюється від 3,5–4% до 8–9%, при цьому гумінові кислоти переважають над фульвокислотами. Потужність гумусового шару може досягати 40 см. Реакція ґрунту — слабокисла, з наявністю новоутворень кальцію на глибині 120-150 см.

Фермерське господарство “Зелена Нива” має в складі основні засоби вартість яких складає - 501200 грн.

При вирощуванні зернових культур (озима пшениця, озиме жито, гречка, соняшник) підприємство використовує традиційні технології.

2.3 Опис продукції на ринку

Фермерське господарство «Щедрий лан» у 2026 році планує зосередити свою виробничу діяльність на вирощуванні чотирьох основних сільськогосподарських культур: озимої пшениці, озимого жита, гречки та соняшнику. Ці культури обрано з урахуванням природно-кліматичних умов регіону, ринкового попиту та їхньої техніко-економічної привабливості для підприємства.

Озима пшениця — одна з провідних зернових культур, що широко використовується як у продовольчому, так і в кормовому секторах. Основними напрямками її використання є виробництво борошна, хлібобулочних виробів,

макаронної продукції, а також кормів для тваринництва. Попит на продовольчу пшеницю залишається стабільно високим завдяки її стратегічному значенню для продовольчої безпеки країни. Реалізація продукції можлива як на внутрішньому ринку через зернотрейдерів, елеватори та переробні підприємства, так і на експорт. Якість зерна, зокрема вміст білка та клейковини, є ключовим фактором формування ціни та конкурентоспроможності пшениці.

Озиме жито вирощується як культура, стійка до холодів і несприятливих умов ґрунту. Продукція з жита користується попитом у харчовій промисловості, зокрема для виготовлення традиційних хлібобулочних виробів. Крім того, жито широко використовується у тваринництві як складова комбікормів. Попит на жито є більш стабільним порівняно з іншими культурами, хоча рівень цін зазвичай нижчий, ніж на пшеницю. Вирощування цієї культури дозволяє господарству знизити виробничі ризики та забезпечити диверсифікацію доходів.

Гречка — важлива круп'яна культура з високою харчовою цінністю, що користується стабільним попитом серед споживачів. Технологія вирощування передбачає посів навесні після відтавання ґрунту, контроль бур'янів механічними та хімічними методами, а також своєчасне збирання для мінімізації втрат. На сучасному ринку гречка характеризується періодичними коливаннями цін, що пов'язано з обсягами виробництва та погодними умовами.

Соняшник — олійна культура з високою рентабельністю та широким попитом на ринку. Основним напрямом його реалізації є переробка на олію, яка широко використовується у харчовій промисловості та є важливим експортним товаром. Попит на насіння соняшнику залишається високим завдяки розвиненій переробній галузі та стабільному споживанню соняшникової олії. Ціни на соняшник залежать від світової кон'юнктури ринку олійних культур, проте в середньостроковій перспективі зберігають тенденцію до стабільності. Для фермерських господарств ця культура є важливим джерелом прибутку.

Загалом продукція фермерського господарства «Щедрий лан» орієнтована на масовий ринок із широкими можливостями збуту. Реалізація може здійснюватися через посередників, аграрні біржі, переробні підприємства та заготівельні

організації. Важливим чинником підвищення конкурентоспроможності продукції є дотримання стандартів якості, оптимальні строки збирання врожаю та ефективна логістика. Обраний асортимент культур дозволяє господарству адаптуватися до ринкових змін, зменшити ризики та забезпечити стабільний фінансовий результат.

2.4 Управління та організація виробництва

Трудомісткість виробництва у сільському господарстві — це показник, що характеризує обсяг витрат праці, необхідний для вирощування сільськогосподарських культур або утримання тварин. Вона виражається в кількості людино-годин або людино-днів, витрачених на одиницю продукції або на виконання певних сільськогосподарських робіт. Цей показник є важливим елементом у плануванні, організації праці та економічній оцінці ефективності аграрного виробництва.

Загальновідомо, що трудомісткість продукції T , люд.-год., розраховується за формулою:

$$T = T_{\text{ф}} / \text{ВП},$$

де $T_{\text{ф}}$ – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 - Трудомісткість виробництва

Продукція	Площа, га	Структура посівної площі, %	Затрати праці, люд.год.	Затрати праці всього, люд.-год.
Озима пшениця	45	25	18	810
Озиме жито	45	25	14,1	634,5
Гречка	45	25	6,4	288

Соняшник	45	25	17,4	783
РАЗОМ	180	100		2515,50

Провівши розрахунки можна зазначити, що: загальна площа – 180 га; з них: озима пшениця – 45 га, озиме жито – 45 га, гречка – 45 га, соняшник – 45 га. Всього затрати праці становлять – 2515,50 люд/год. З них: озима пшениця – 810 люд/год., озиме жито – 634,5 люд/год., гречка – 288 люд/год., соняшник – 783 люд/год.

Рекомендована кількість працюючих на підприємстві залежатиме від загальних витрат праці 2515,50 люд/год. та річного фонду робочого часу одного працюючого (1960 год. = 280 днів * 7 год.). Тому на підприємстві буде 1 постійно працюючий. На сезонні роботи пов'язані з посівом та збиранням урожаю буде залучатися додаткова робоча сила.

Оплата праці у сільському господарстві має свої особливості, зумовлені сезонністю робіт, нерівномірністю навантаження протягом року, специфікою польових і тваринницьких процесів. У період посіву, догляду за культурами та збирання врожаю працівники залучаються до інтенсивної праці, часто з понаднормовим графіком. Тому в такі періоди зростає рівень витрат на оплату праці за рахунок надбавок, премій, надурочних годин і відрядної форми оплати [1].

Таблиця 2.2 - Витрати на оплату праці

Продукція	Затрати праці всього, люд.- год.	Тарифна ставка, грн.	Загальні витрати, грн.
Озима пшениця	810	61,12	49507,20
Озиме жито	634,5	61,12	38780,64
Гречка	288	61,12	17602,56
Соняшник	783	61,12	47856,96
РАЗОМ	2515,50		153747,36

По попереднім показникам затрати праці всього та діючої тарифної ставки – 61,12 грн., визначили загальні витрати на оплату праці: по озима пшениця – 49507,20 грн., по житу – 38780,64 грн., по гречці – 17602,56 грн., по соняшнику – 47856,96 грн. Разом вони становлять: 153747,36 грн.

2.5 План виробництва

Загальна площа для вирощування в плановому році сільськогосподарських культур становить 180 га.

Площа для вирощування озимої пшениці складатиме 45 га, озимого жита – 45 га, гречки - 45 га, соняшник – 45 га.

Урожайність сільськогосподарських культур прогнозується на основі даних попередніх років, обсягів внесених мінеральних і органічних добрив.

Основний обробіток ґрунту для озимої пшениці, озимого жита та соняшника проводиться восени, а для гречки — навесні. Передпосівна підготовка ґрунту під озимі культури включає закриття вологи агрегатом ДТ-75 з бороною С-11, вирівнювання поверхні ґрунту (ДТ-75+ВП-8), культивуацію (Т-150К+КПС-4) та прикочування (МТЗ-80+С-11+ККШ-6). Для соняшника також обов'язково виконуються операції із закриття вологи та культивації цими ж агрегатами. Підготовка ґрунту до сівби гречки передбачає весняну оранку на глибину 20–22 см (Т-150К+ПЛН-5-35) та подальшу культивуацію.

Посів усіх зазначених культур здійснюється за допомогою трактора МТЗ-80 у комплекті з сівалкою СПЧ-6.

Догляд за посівами включає післяпосівне прикочування, досходове та повсходове боронування (Т-70С+С-11+ЗОР-0,7), а також внесення пестицидів з використанням обприскувача ОП-3200, агрегатованого з МТЗ-80. Для посівів соняшника обов'язковими є повсходове боронування та міжрядна обробка (МТЗ-80+КРН-4,2).

Збирання врожаю озимої пшениці, озимого жита, гречки та соняшника здійснюється із залученням іноземної збиральної техніки.

Отже розрахуємо валовий збір сільськогосподарських культур по формулі:

$$BЗ = У * Пк \quad (2.2)$$

де ВЗ – валовий збір, ц;

У – урожайність (основної чи побічної) продукції відповідно основної, %;

Пк – площа вирощування даної культури, га,

Валовий збір продукції визначається шляхом множення площі даної культури на відповідну урожайність (дивись таблицю 2.3).

Таблиця 2.3 - Виробництво продукції

Продукція	Площа, га	Урожайність ц/га	Валовий збір, ц
Озима пшениця	45	40	1800
Озиме жито	45	32	1440
Гречка	45	18	810
Соняшник	45	15	675
Разом	180		4725

За показниками площі та урожайності визначили валовий збір, який становить разом: 4725 ц. З них: озима пшениця – 1800 ц., озиме жито – 1440 ц., гречка – 810 ц., соняшник – 675 ц.

Валове виробництво — це загальна кількість продукції, виробленої в аграрному секторі за певний період часу, зазвичай за рік. Воно охоплює всі види сільськогосподарських культур, отримані на підприємстві або в господарстві. Валове виробництво є важливим економічним показником, оскільки визначає загальний обсяг продукції, яку підприємство може використовувати для власних потреб або продати на ринку.

Товарний фонд складається з продукції, яка йде на ринок для задоволення потреб споживачів, і охоплює продукцію як рослинного, так і тваринного походження. Для рослинництва це можуть бути зерно, овочі, фрукти, технічні культури. Важливим елементом товарного фонду є товарна продукція, яка

визначається як частина вирощеної або виробленої продукції, що має ринкову цінність і готується до продажу.

Таблиця 2.4 - Баланс використання продукції

Продукція	Валове виробництво	Насінневий фонд	Кормова база	Товарний фонд
Озима пшениця	1800	81	31	1688
Озиме жито	1440	90	28	1322
Гречка	810	45	0	765
Соняшник	675	2,7	0	672,3
РАЗОМ	4725			4447,3

Насінневий фонд для кожної продукції в сумі становить: 218,7 ц, кормова база для продукції така: озима пшениця – 31, озиме жито – 28 ц., для гречки, соняшника – немає. За допомогою даних визначили товарний фонд, який становить: 4447,3 ц.

Матеріальні ресурси — це всі матеріали, які використовуються у процесі сільськогосподарського виробництва для забезпечення ефективної роботи підприємства та досягнення високих результатів. Вони є основою для ведення сільського господарства і включають в себе різні види сировини та допоміжних засобів. Основними матеріальними ресурсами, що використовуються в аграрному виробництві, є насіння, паливо та мастильні матеріали, мінеральні добрива та засоби захисту рослин.

Таблиця 2.5 - Потреба в матеріальних ресурсах

№	Назва культури	Насіння, кг		ПММ, кг		Мін. добрива, кг		Засоби захисту, кг		Органіка, т	
		На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього
1	Озима пшениця	180	8100	86	3870	120	5400	1,4	63	40	1800
2	Озиме жито	200	9000	78	3510	60	2700	1	45	30	1350
3	Гречка	100	4500	60	2700	110	4950	1	45	0	0
4	Соняшник	6	270	62	2790	180	8100	1	45	0	0
	Разом		21870		12870		21150		198		3150

Провівши розрахунки можемо зробити висновок, що потреба в насіння на підприємстві становить 21870 кг, ПММ – 12870 кг, мінеральні добрива – 21150 кг, засоби захисту рослин – 198 кг, органіка 3150 т по озимій пшениці та озиме жито.

Витрати виробництва — це сукупність усіх ресурсів, які витрачаються на виробництво продукції або надання послуг в сільському господарстві. Вони можуть включати в себе як матеріальні ресурси, так і робочу силу, а також витрати на управління та обслуговування виробничого процесу 3]

Таблиця 2.6 - Витрати виробництва

№	Назва культури	Стаття витрат, грн.					Разом
		Насіння	Мін. добрива	Органічн і добрива	ПММ	Засоби захисту	
1	Озима пшениця	50220	129600	360000	123840	17955	681615
2	Озиме жито	73800	72900	270000	112320	12825	541845
3	Гречка	90000	148500	0	86400	12825	337725
4	Соняшник	5130	218700	0	89280	12825	325935
	Всього	219150	569700	630000	411840	56430	1887120

Проаналізувавши таблицю можемо зробити висновок, що загальні витрати становлять 1887120 грн, на насіння – 219150грн, мінеральні добрива – 569700 грн, органічні добрива – 630000 грн, паливо-мастильні матеріали – 411840 грн, засоби захисту – 56430 грн.

Основні засоби — це матеріальні активи, які використовуються в процесі виробничої діяльності підприємства протягом тривалого часу. Основні засоби є важливою складовою інвестицій в сільське господарство, оскільки вони забезпечують ефективність і продуктивність господарської діяльності.

Основні засоби в сільському господарстві є важливою складовою частиною виробничого процесу, оскільки вони забезпечують проведення необхідних агротехнічних заходів і управлінських операцій. Правильне управління основними засобами, їх ефективне використання та оновлення

дозволяють досягати високих результатів у сільськогосподарському виробництві.

Таблиця 2.7 - Наявність технічних ресурсів

Назва	Балансова вартість, грн.
Т-150К	120000
Е-70С	85000
МТЗ-80	42000
ПЛН-5-35	12500
КСП-4	15200
ССТ-12	12000
С-11+ЗОР0,7	0
КФ-5,4	0
УСМК	0
С-11+ККШ-6	14100
СПЧ-6	16000
КРН-4,2	0
ОП-3200	15400
БМ-6	18500
2ПТС-4	12500
РКС-6	0
СПС-4,2	12400
ГАЗ-53	0
КАМАЗ 5110	64000
КЗС	12000
Всього	451600
Ангар для техніки	32500
Зерносклад	38000
Разом	522100

Проаналізувавши дані таблиці можемо зробити висновок, що загальна сума транспорту та обладнання становить 451600 грн, а разом з будівлями сума становить 522100 грн.

Амортизація основних засобів — це процес поступового перенесення вартості основних засобів на витрати виробництва (собівартість продукції) протягом періоду їхнього використання. Вона відображає зменшення

вартості основних засобів через їхній знос і старіння в процесі експлуатації. Процес амортизації здійснюється шляхом нарахування амортизаційних відрахувань, які мають на меті покриття вартості основних засобів за період їхнього використання. Нархування амортизації проводиться на основі встановлених норм і методів амортизації.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

група 1 — земельні ділянки;

група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

група 3 — будівлі, споруди, передавальні пристрої;

група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони;

група 5 — транспортні засоби;

група 6 — інструменти, інвентар (меблі);

група 7 — тварини;

група 8 — багаторічні насадження;

група 9 — інші основні засоби;

група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;

група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;

група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;

група 13 — природні ресурси;

група 14 — інвентарна тара;

група 15 — предмети прокату;

група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100} \quad (2.3)$$

де Вп – балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

На – норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах: 3 група – 5%, 4 група – 20%, 5 група – 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 - Визначення амортизації

Основні засоби виробництва	Балансова вартість, грн.	Знос, %	Амортизація, грн.
Будівлі	70500	5	3525
Автотранспорт	64000	20	12800
Трактори	247000	20	49400
Комбайни	0	20	0
С/гмашини	128600	20	25720
Обладнання	12000	20	2400
Всього	522100		93845

Маючи показники балансової вартості та зносу, визначили амортизацію, яка становить: будівлі – 3525 грн, автотранспорт – 12800 грн, трактори – 49400 грн, комбайни – 0 грн, с/г машини – 25720 грн, обладнання – 2400 грн, всього амортизація становить: 93 845 грн.

Оренда сільськогосподарських угідь є важливою складовою земельних відносин в Україні, яка дозволяє забезпечити ефективне використання землі без необхідності її купівлі. Це популярна форма землеволодіння, яка дає можливість підприємствам і фермерам отримувати землю для ведення сільського господарства на певний термін. Оренда земельних ділянок

регулюється Земельним кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Основними перевагами оренди є доступ до землі без необхідності великих інвестицій на її придбання. Це дозволяє збільшити площі для вирощування сільськогосподарських культур і забезпечити стабільний розвиток сільськогосподарських підприємств [3]

Таблиця 2.9 - Визначення орендної плати

Орендна плата	Площа, га	Вартість 1 га, грн	%	Всього за 1 га	Всього, грн.
	160	29500,00	5	1475	236000,00

По результатам таблиці орендна плата за 1 га становить – 29500,00грн, а всього за площу 160 га, яка орендована – 236000,00 грн.

Страховання врожаю є одним із найважливіших інструментів управління ризиками в сільському господарстві. Воно дозволяє агровиробникам захистити себе від фінансових втрат, спричинених несприятливими погодними умовами, стихійними лихами, хворобами рослин, шкідниками та іншими непередбачуваними обставинами, які можуть суттєво знизити або повністю знищити урожай [6].

Таблиця 2.10 - Страховання врожаю

Вид продукції	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Ціна 1 ц, грн..	Вартість врожаю, грн..	Страхова ставка, %	Сума страхового внеску, грн.
Озима пшениця	40	1800	750	1350000	0,5	6750,00
Озиме жито	32	1440	650	936000	0,5	4680,00
Гречка	18	810	950	769500	0,5	3847,50
Соняшник	15	675	1400	945000	0,5	4725,00

Разом		4725		4000500		20002,50
-------	--	------	--	---------	--	----------

За показниками урожайності, валового збору та ціни, визначили вартість врожаю всього: 4000500 грн, з них: озима пшениця - 1350000 грн, озиме жито - 936000грн, гречка – 769500 грн, соняшник - 945000 грн. Також за допомогою страхової ставки визначили суму страхового внеску всього : 20002,50 грн, з них: озима пшениця – 6750,00 грн, озиме жито – 4680,00 грн, гречка – 3847,50 грн, соняшник – 4725,00 грн

Кошторис на виробництво представлено у таблиці 2.11. Розрахунок кошторису витрат здійснюється по елементам насіння та посівний матеріал, мінеральні та органічні добрива, засоби захисту рослин, паливо-мастильні матеріали, оплата праці, амортизація, орендна плата та інші витрати.

Таблиця 2.11 – Кошторис витрат

Види витрат	Сума, грн.
Насіння та посівний матеріал	219150
Мінеральні добрива	569700
Органічні добрива	630000
Засоби захисту рослин	56430
ПММ	411840
Оплата праці	153747,36
Амортизація	93845
Орендна плата	236000,00
Страхові внески	20002,50
Інші	23907,15
Всього	2414622,01

Прорахувавши всі витрати підприємства визначили інші загальні виробничі витрати 1% від загальних витрат, які складають: 23907,15 грн. А всього витрати становлять: 2414622,01 грн.

Собівартість продукції — це сукупність усіх витрат підприємства, пов'язаних із виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт або наданням послуг. Вона відображає фактичні затрати ресурсів (матеріальних,

трудових, енергетичних, фінансових) на виготовлення одиниці продукції або партії продукції.

До складу собівартості включаються:

- прямі матеріальні витрати — сировина, матеріали, паливо, енергія, які безпосередньо використовуються у виробничому процесі;
- прямі витрати на оплату праці — заробітна плата працівників, зайнятих у виготовленні продукції;
- відрахування на соціальні заходи — єдиний соціальний внесок на фонд оплати праці;
- амортизація — знос основних засобів, що беруть участь у виробництві;
- загальновиробничі витрати — витрати на обслуговування виробництва (зарплата майстрів, ремонт обладнання, енергія для цехів тощо);
- адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати (залежно від облікової політики підприємства, деякі з них також можуть включатися до собівартості).

2.6. План маркетингу

Виручка від реалізації продукції є одним з основних фінансових показників діяльності підприємства та відображає загальну суму грошових коштів, отриманих від продажу продукції, товарів, робіт або послуг протягом певного періоду. Формується виручка в момент передачі права власності на продукцію покупцеві, незалежно від фактичного надходження коштів.

Вона включає в себе надходження не лише від основної, але й від супутньої продукції, а також від надання послуг чи реалізації товарів. На обсяг виручки впливають такі чинники, як кількість реалізованої продукції, рівень цін, попит на ринку, маркетингова стратегія підприємства, а також конкурентоспроможність товару.

Виручка відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності підприємства, покритті його витрат, а також формуванні прибутку, що, у свою чергу, визначає ефективність діяльності підприємства загалом.

Таблиця 2.12. Собівартість продукції

№	Назва культури	Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	Оплата праці	Аморт	Оренда	Інші		Всього		собівартість
											Страхові внески		Валовий збір	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Озима пшениця	50220	129600	360000	123840	17955	49507,20	23461,25	59000,00	5976,79	5000,63	824560,86	1800	458,09
2	Озиме жито	73800	72900	270000	112320	12825	38780,64	23461,25	59000,00	5976,79	5000,63	674064,30	1440	468,10
3	Гречка	90000	148500	0	86400	12825	17602,56	23461,25	59000,00	5976,79	5000,63	448766,22	810	554,03
4	Соняшник	5130	218700	0	89280	12825	47856,96	23461,25	59000,00	5976,79	5000,63	467230,62	675	692,19
	Всього	219150	569700	630000	411840	56430	153747,36	93845	236000,00	23907,15	20002,50	2414622,01	4725	

В даній таблиці розраховували всього витрат , які становлять 2414622,01 грн, та розраховували собівартість культур: озима пшениця – 458, грн/ц, озиме жито 468,10 грн/ц, гречка – 554,03 грн/ц, соняшник – 692,19 грн./ц

Таблиця 2.13 - Виручка від реалізації продукції

Продукція	Місяці						Всього		
	Вересень		Жовтень		Листопад				
	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Обсяг, ц	Ціна, грн/ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Вартість, грн.
Озима пшениця	1012,8	750	337,6	750	337,6	750	1688	750	1266000
Озиме жито	330,5	650	661	650	330,5	650	1322	650	859300
Гречка		950	382,5	950	382,5	950	765	950	726750
Соняшник		1400	336,15	1400	336,15	1400	672,3	1400	941220
Всього	1343,3		1717,25		1386,75		4447,3		3793270

Прорахувавши обсяг продукції за вересень, жовтень, листопад визначили, що: у вересні обсяг становить – 1343,3 ц., у жовтні – 1717,25 ц, у листопаді – 1386,75 ц. Вартість продукції всього: 3793270 грн., з них: озима пшениця вартість - 1266000 грн, озиме жито - 859300 грн, гречка - 726750 грн, соняшник - 3793270 грн.

2.7 Фінансовий план

Кредит — це фінансові ресурси, що надаються кредитором (банком, фінансовою установою або іншим суб'єктом) позичальнику на визначений термін і під певні умови, зазвичай із виплатою відсотків. Для втілення проекту підприємству потрібен кредит у розмірі 1887120 грн., який планується отримати в АТ КБ «ПриватБанк» м.Охтирка. Наданий кредит буде використаний на придбання насіння, добрив, засобів захисту та пально-мастильних матеріалів. Строк надходження грошей на розрахунковий рахунок ФГ «Щедрий лан» — перша декада січня планового року. Підприємство здатне виконати умови банку, згідно з якими кредит буде наданий на строк 12 місяців під 30% річних. Нарахування та виплата відсотків за користування кредитом здійснюватимуться кожного місяця з моменту отримання кредиту до останнього місяця його використання включно. Сума кредиту повертається також в кінці кожного місяця.

Як заставу під кредит ФГ «Щедрий лан» пропонує власні основні засоби виробництва. За користування банківським кредитом підприємство має сплатити 566136 грн.

Таблиця 2.14 - Розрахунок нарахування відсотків

Показники	Сума, грн.
Потреба в кредиті – всього	1887120
в. т.ч. насіння та посівний матеріал	219150
ПММ	411840
Добрива та засоби захисту рослин	1256130
Період кредитування, місяців	12
Процентна ставка короткострокового кредиту, %	30
Плата по проценту за кредит, грн.	566136,00

Висновок: розрахунки показують, що потреба в кредиті становить - 1887120 грн, а плата по проценту за кредит – 566136,00 грн.

Фінансові результати діяльності підприємства — це показники, які відображають ефективність його господарської діяльності за певний період і характеризують рівень прибутковості або збитковості. Основним фінансовим результатом є прибуток або збиток, що визначається як різниця між усіма доходами підприємства та його витратами. Доходи включають виручку від реалізації продукції, інші операційні доходи, фінансові та інвестиційні надходження. [2]

Аналіз фінансових результатів дозволяє оцінити рентабельність підприємства, ефективність управління ресурсами, приймати обґрунтовані рішення щодо стратегії розвитку та виявляти резерви для підвищення прибутковості. Таким чином, фінансові результати є ключовим індикатором стабільності та конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Таблиця 2.15. Фінансові результати діяльності

Показники	Сума, грн.
Виручка від реалізації продукції	3793270
Матеріальні затрати	2414622,01
Відсотки за кредит	566136
Валовий прибуток	1378647,99
Податок на прибуток 18%	248156,6385
Чистий прибуток	1130491,35
Рентабельність, %	47

Згідно даного бізнес-плану валовий прибуток підприємства становить 1378647,99 грн, чистий прибуток 1130491,35 грн, рівень рентабельності складає 47 %, що є досить високим показником ефективної діяльності підприємства.

2.8. Ризики і шляхи їх зниження

Ризики в сільському господарстві — це ймовірність виникнення несприятливих подій, які можуть негативно вплинути на результати діяльності

аграрного підприємства, зменшити врожай, знизити прибутки або навіть призвести до збитків. Сільське господарство є однією з найбільш ризикованих галузей економіки через сильну залежність від природних, економічних і соціальних факторів.

Серед основних ризиків можна виділити: природно-кліматичні (посуха, заморозки, град, повені, шкідники, хвороби рослин і тварин), економічні (коливання цін на продукцію та ресурси, інфляція, зміна попиту), фінансові (нестача обігових коштів, високі відсоткові ставки, обмежений доступ до кредитів), правові (зміни в законодавстві, земельні спори) та соціальні (нестача робочої сили, міграція населення).

Для зменшення ризиків у сільському господарстві використовують різні стратегії. Найпоширенішими є: диверсифікація виробництва (виращування кількох культур або поєднання рослинництва і тваринництва), страхування врожаю та майна, застосування сучасних агротехнологій і систем точного землеробства, зрошення та захист рослин, зберігання продукції в належних умовах для уникнення втрат.

Також важливу роль відіграє укладання контрактів на збут продукції, участь у кооперативах, грамотне планування та аналіз ризиків. Використання цифрових технологій, аграрного моніторингу та систем раннього попередження дає змогу оперативно реагувати на зміни та мінімізувати можливі збитки. [4]

3 ОХОРОНА ПРАЦІ

3.1. Загальні положення

Охорона праці— це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці— умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, що надається працівникам та ними використовується за призначенням, має бути технічно справним і відповідати:

- вимогам технічних регламентів, якщо обладнання виготовлене після дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання;

- загальним вимогам безпеки до обладнання, що зазначені у нормативно-правових актах з охорони і гігієни праці та відповідних нормативних документах на його виготовлення, якщо обладнання виготовлене до дати обов'язкового застосування відповідних технічних регламентів, що поширюються на це обладнання.

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надґрунтовими реєстрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та заблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Вузли та елементи сільськогосподарських машин, що рухаються, обертаються та можуть становити небезпеку, мають бути огорожені захисними кожухами, які забезпечують безпеку працівників.

3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт, у тому числі:

- заборонити використання несправної техніки, у тому числі з відсутністю електростартерного запуску двигуна;
- з метою забезпечення безаварійної роботи машин, механізмів, устаткування та попередження випадків виробничого травматизму роботодавцям необхідно організувати ефективну роботу служб технічного контролю, обслуговування та ремонту техніки.

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку.

10. Забезпечити працівників, задіяних у виконанні весняно-польових робіт відповідним спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

11. З метою мінімізації часу перебування працівників на відкритому просторі, особливо в зонах прилеглих до ведення бойових дій, заборонити виконання складних та/або довготривалих ремонтних робіт машин, механізмів, обладнання в польових умовах. [5]

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Фермерське господарство “Щедрий лан” обрало оптимальну організаційно-правову форму для ефективного ведення сільськогосподарської діяльності, що дає змогу гнучко приймати управлінські рішення, залучати ресурси та оперативно адаптуватися до змін ринкового середовища. Спеціалізація на вирощуванні озимої пшениці, озимого жита, гречки та соняшнику є економічно обґрунтованою, оскільки ці культури користуються стабільним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринку, мають добру рентабельність і дають можливість диверсифікувати ризики, пов’язані з кліматичними умовами та цінами.

Господарство має у своєму розпорядженні загальну площу 180 га, з яких 20 га перебувають у власності, а 160 га — в користуванні. Така структура землекористування дозволяє забезпечити достатні обсяги виробництва і при цьому раціонально планувати витрати. При грамотному використанні земельного фонду, сучасних агротехнологій, своєчасному проведенні польових робіт та дотриманні сівозміни підприємство має всі передумови для отримання стабільного прибутку та нарощування виробничих потужностей у майбутньому.

Реалізація бізнес-плану дозволить ФГ “Щедрий лан” не лише забезпечити прибуткову діяльність, а й створити нові робочі місця, розвивати місцеву інфраструктуру та вносити вклад у продовольчу безпеку регіону. За умови ефективного управління, контролю ризиків і раціонального використання ресурсів, господарство має високий потенціал для сталого розвитку і подальшого розширення виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Ільчук М.М. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу.-К: Вища школа, 2002.- 398 с.
- [2] Мазнєв Г. Є.. Бізнес-планування в аграрних формуваннях . – Харків: ХНТУСГ, 2016. – 272 с.
- [3] <https://weagro.com.ua/blog/biznes-plan-v-agro-sektori-shho-cze-i-yak-sklasty/>
- [4] <https://pro-consulting.ua/ua/biznes-plan/biznes-plan-organizatsii-predpriyatiya-po-vyrashchivaniyu-zernovykh-kultur-pshenitsy-i-yachmenya>
- [5] <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/16c23310-4666-4419-abea>
- [6] <https://library.nusta.edu.ua/depository.pdf>